

УДК 352: 323.2

Т. А. Кравченко,

*д. держ. упр., професор кафедри державного управління та земельного кадастру
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя*

РОЗВИТОК СЕЛА ЗА ДОПОМОГОЮ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД: НОВАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Розглянуто останні новації суспільної політики в Україні, зокрема щодо розвитку села за допомогою сільських громад. Проаналізовано основні підходи до тлумачення термінів “сільська громада” та “сільський розвиток” на базі цих громад. Визначено основні напрямки інтенсифікації розвитку села шляхом утворення та активної діяльності сільських громад. Розглянуто основні змістові блоки суспільної політики щодо сільського розвитку за допомогою громад.

Ключові слова: сільський розвиток, суспільна політика, місцеве самоврядування, сільська громада, сільський розвиток на базі громад.

T. A. Kravchenko,

Professor of Public Administration and Land Cadastre Department of Classic Private University, Doctor of Public Administration, Associate Professor, Zaporizzia

RURAL DEVELOPMENT BASED ON COMMUNITIES: INNOVATION OF PUBLIC POLICY IN UKRAINE

In the paper the last innovations of public policy in Ukraine, in particular on rural development by means of rural communities are considered. The main approaches to interpretation of the terms “rural community” and “rural development” on these communities basis are analyzed. Guidelines of rural development intensification by creation and vigorous activity of rural communities are determined. Main conceptual units of public policy for rural development by means of communities are considered.

Key words: rural development, public policy, local government, rural community, rural development based on communities.

В Українській державі реформування суспільства спричинило злам основних політико-соціальних структур і відносин, що не могло не призвести до ускладнення умов людського буття в усіх сферах, зокрема і в сільській. Тому потрібне як теоретичне, концептуальне осмислення нових суспільних реалій, так й ініціювання нових технологічних, методичних пошуків, розробок для формування адекватної суспільної політики. Саме роль суспільної політики щодо розвитку сільських громад є досить вагомою. Стратегія розвитку цієї політики не завжди відповідала потребі більш чіткого обґрунтування напрямів розвитку сільських громад, які б більшою мірою відповідали реальним процесам на селі, безпосередній реалізації інтересів сільських громад та перспективам їх подальшого розвитку.

Висока актуальність проблеми розвитку сільських територій зумовлюється, з одного боку, зростаючою кризою сільського життя, тенденцією сільського населення

до зuboжіння, зростанням рівня безробіття на селі, неефективністю заходів держави у намаганні вирішити проблеми села, а з іншого боку – зростанням попиту на об'єктивні переваги сільського життя серед міських жителів.

Запровадження дієвої суспільної політики, спрямованої на вирішення проблем розвитку сільських територій, є одним з високопріоритетних загальнодержавних завдань, оскільки це дає можливість досягти сучасних світових соціально-економічних стандартів життя суспільства.

В українській науці чимало дослідників приділили значну увагу питанню розвитку сільських територій, однак розвиток села за допомогою сільських громад в погляді суспільної політики в Україні є майже недослідженим, що в умовах становлення української моделі місцевого самоврядування, модернізації та перспективного розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні зумовлює особливу актуальність цієї проблеми.

У царині науки про суспільну політику плідно працює низка науковців і практиків. Серед українських учених, об'єктом дослідження яких є суспільна політика, найвідомішими є, безумовно, О. Кілієвич та В. Тертичка. Плідно працюють також над різними аспектами цього питання О. Антонова, З. Балабасва, Т. Брус, О. Валецький, О. Дем'янчук, В. Держпак, В. Купрій, О. Кучеренко, В. Ребало, В. Романов, І. Розпутенко, О. Рудік та інші. Активну діяльність проводить у цій сфері Міжнародний центр перспективних досліджень. Крім того, свій освітньо-дослідницький шлях впевнено торує Києво-Могилянська академія.

Проблема розвитку сільських територій уже тривалий час перебуває в зоні особливої уваги українських вчених, серед яких Є. Бойко, О. Бородіна, П. Борщевський, І. Залуцький, В. Збарський, А. Лісовий, Ю. Лузан, Л. Мармуль, О. Павлов, І. Прокопа, П. Саблук, М. Талавиця, Л. Шепотько, В. Юрчишин та ін. В їхніх працях поряд з поглибленим аналізом і переосмисленням теоретико-прикладних аспектів соціально-економічного розвитку українського села запроваджено до наукового обігу низку новацій, які стали основою формування суспільної політики й різноманітних цільових стратегій, концепцій і програм розвитку сільських територій в Україні.

Незважаючи на багатогранність наукових досліджень сучасних проблем соціально-економічного розвитку сільських територій, їхня складність та суспільна значимість зумовлюють необхідність поглиблення аналізу питання з погляду удосконалення змісту суспільної політики розвитку села за допомогою сільських громад.

Мета статті – з'ясувати особливості сільського розвитку в сучасних умовах державотворення та обґрунтувати можливості інтенсифікації розвитку села шляхом утворення та активної діяльності сільських громад у найближчій перспективі.

Організація місцевого самоврядування шляхом утворення територіальних громад закріплена Конституцією України, в якій подане визначення територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування. Цей чинник зумовлює потребу більш поглибленого наукового вивчення як питань реалізації функцій та повноважень територіальної громади в сучасних умовах державотворення, так і перспектив подальшого розвитку територіальної громади як такого суб'єкта.

Водночас необхідність удосконалення інституційного забезпечення сільського розвитку за допомогою громад продиктована потребами оновлення українського суспільства на засадах загальнолюдських цінностей, що вимагає принципово нових підходів до суспільної політики держави з погляду її загальноєвропейської орієнтації. З огляду на сказане вище, теоретичні та практичні розробки української моделі сільської громади є актуальним завданням сьогодення.

Суспільна (державна) політика визначається як напрям дії (чи бездії), яка обрана владою з метою вирішення однієї чи кількох взаємопов'язаних проблем, ґрунтується на суспільних цінностях і суттєво впливає на життя суспільства [1].

При цьому вироблення суспільної політики відбувається в кількох напрямках. Зокрема, суттєво на зміст і якість такої політики справляють вплив демократичні чинники, до яких, насамперед, дослідники зараховують роль держави у розв'язанні суспільних проблем та її представницьку спроможність, а також залучення громадян до процесу вироблення суспільної політики.

На думку В. Тертички, діяльність держави в умовах сучасного суспільства повинна проводитися з врахуванням рівня загальнонародних, групових та індивідуальних інтересів, які мають безпосередній стосунок до організації життєдіяльності суспільства, а суспільна життєдіяльність, у свою чергу, є основним показником ефективності діяльності держави [1].

Як зауважують дослідники, в сучасних умовах розвитку суспільства поняття “державна політика” й “державне управління” суттєво видозмінюються під впливом таких чинників: нових структур суспільних взаємодій (мереж), глобалізації (глобальне управління), інформаційних технологій (електронний уряд). При цьому публічна сфера набуває статусу платформи “взаємодій та вироблення суспільних інтересів, формулювання суспільних цілей та завдань” [2].

З огляду на сказане вище варто наголосити на важливості ініціювання Міністерством аграрної політики та продовольства України роботи над розробкою проекту Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства й сільських територій в Україні на 2015–2020 рр. (далі – Стратегія). Саме цей документ є яскравим доказом того, наскільки держава як головний суб'єкт процесу вироблення суспільної політики репрезентує суспільні інтереси [3]. Передбачається, що розробка цієї Стратегії дозволить вирішити реальні потреби галузі за допомогою всеохопного процесу консультацій із зацікавленими сторонами, зокрема представниками громадянського суспільства й бізнесу та донорами. Загальна мета Стратегії визначена як підвищення конкурентоздатності сільського господарства й сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів [3].

Стратегія структурована таким чином, що має одну загальну мету, вісім головних та двадцять чотири конкретні цілі. Безпосередній стосунок до нашого дослідження має виокремлена в Стратегії підціль – “місцеве самоврядування сільських територій”. Ця конкретна підціль репрезентована таким чином: “Пропагувати і впроваджувати кращі практики місцевого врядування для розвитку місцевих ініціатив і децентралізації процесу прийняття рішень, а також програмного управління, де воно є доцільним, з метою забезпечення прозорого управління з урахуванням місцевих потреб та ініціатив громадянського суспільства” [3].

Варто зауважити, що хоч Стратегія спирається на поняття “сільські території” та “сільський розвиток”, проте досі не узаконено тлумачення цих понять. Законом України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” [4] подано лише визначення терміна “сільська місцевість” як територія, що знаходиться за межами міст і є переважно зоною сільськогосподарського виробництва та сільської забудови. Звернемося до тлумачення терміна “сільські території” українськими науковцями, які визначають його як складну багатофункціональну природну, соціально-економічну й виробничо-господарську систему з властивими їй кількісними, структурними, природними й іншими характеристиками [5].

Поділяємо позицію дослідників, які констатують, що поняття сільської громади не тотожне поняттю територіальної громади, визначеному Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” [6] та іншими нормативно-правовими актами, а тим більше поняттю сільської ради як елементу адміністративно-територіального устрою. Сільські громади – це самоорганізовані сільські жителі, які поділяють спільний життєвий простір, об’єднані прагненням, готовністю і реальними діями до покращення свого економічного, соціального й екологічного становища, які створили для цього громадську організацію і визначили лідера з числа її членів [7].

Зупинимось на аналізі поняття сільська громада, в основі якого лежить взаємодія на місцевому рівні. Ця взаємодія є підґрунтям теорії, що основну увагу фокусує на способах, за допомогою яких люди усвідомлюють спільні потреби та виробляють колективні дії для задоволення цих потреб.

З погляду такої взаємодії розвиток громади розцінюється нами як динамічний процес, до якого мають безпосередній стосунок різні соціальні групи. Крім того, в сільській місцевості є значна кількість дієвих неформальних груп, за допомогою яких люди досягають своїх інтересів та цілей. Взяти за основу ці неформальні групи й встановити між ними зв’язок – основне завдання розвитку громади. Проте це може статися лише шляхом цілеспрямованої взаємодії членів майбутньої громади. Водночас така взаємодія передбачає заснування громади як всеохопного інституційного середовища, що виробляє та задовольняє спільні інтереси й потреби жителів сільської місцевості.

Українські науковці О. Бородіна та І. Прокопа пропонують розглядати сільський розвиток на базі громад як модель, в якій цілеспрямована зміна всіх найважливіших чинників розвитку села планується, проводиться та контролюється самими громадами за сприяння держави [8].

Справді, розвиток села за допомогою громад передбачає діяльність, яка дає можливість сільським мешканцям чинити вплив на суспільну мотивацію підтримки села та поглиблювати усвідомлення локальних потреб суспільства, а також допомогти селу подолати соціальну ізоляцію та, відповідно, отримати вільний доступ до інформації та послуг [9].

Таке розуміння ролі сільських громад є потужним стимулом для перегляду функцій органів державного управління, спрямованих на підтримку розвитку села за допомогою таких способів: поглибити довіру сільських громад до державних ініціатив, зосередити управлінські зусилля на координації цих процесів, а також

налагодити такі відносини між державою та сільською громадою, які б не обмежилися простим наданням додаткових послуг сільським мешканцям.

Активний розвиток села потребує сильних і життєздатних сільських громад, які б з метою покращення добробуту своїх односільчан плідно використовували місцеві активи й поєднували їх із зовнішніми можливостями партнерів, зокрема й з державою.

Потужною рушійною силою розвитку села є ініціювання громадою певних рішень, які безпосередньо впливають на її життєдіяльність та економічну діяльність. Варто наголосити, що участь членів громади у процесі розвитку має бути не формальною ("псевдоучасть"), а реальною, більше того – дієвою, чого можна досягти шляхом самоорганізації членів громади.

Місцеве самоврядування українського села, яке спиралося б на міцні сільські громади, має ґрунтуватися на висхідному принципі (bottom-up approach). За умови активного розвитку села шляхом створення сільських громад надається можливість самоорганізуватися саме сільським жителям, об'єднаним спільним життєвим простором (адже проживають вони зазвичай у межах одного села), спільними прагненнями, а головне готовністю та реальними діями, спрямованими на покращення економічного, соціального та екологічного становища рідного села. Тож у такому випадку селяни створюють власноруч так звану групу локальної взаємодії та обирають з-поміж себе лідера, який її очолює.

Метою розвитку села за допомогою сільських громад є його життєздатність, яка прямо пропорційно пов'язана з двома аспектами його розвитку.

По-перше, життєздатність села залежить від того, наскільки сільські громади можуть підтримувати місцеву інфраструктуру на належному рівні, мати доступ до широкого спектру послуг, а також працювати над активізацією підприємницької діяльності, інтенсифікацією економічних можливостей та формуванням регуляторної політики, яка сприяє одержанню кінцевих результатів.

По-друге, життєздатність сільських громад залежить від самих селян, які мають зрозуміти й усвідомити свої активи, дієво розвивати мережі, працювати над налагодженням місцевої співпраці, розвивати мотивацію в односельців та культивувати ентузіазм до розвитку рідного села.

Також необхідно підкреслити, що в світовій теорії сільського розвитку ці два взаємопов'язані аспекти становлять окремі поняття, які українською мовою можна сформулювати як "розвиток громади" та "розвиток у громаді". Розглянемо детальніше ці поняття. Так, термін "розвиток у громаді" характеризує зміни, пов'язані з розвитком місцевого бізнесу, підприємництва чи інших економічних структур. З цього погляду сільська громада має розглядатися як економічне середовище, що сприяє активній діяльності сільських жителів. Водночас з погляду результативності термін "розвиток у громаді" завжди має конкретні результати, а їх одержання відповідно свідчить про досягнутий успіх та кінцевий результат розвитку.

Варто зазначити, що життєздатність сільської громади як структурної одиниці розвитку села залежить як від матеріальних, так і нематеріальних чинників розвитку. Йдеться про те, що, по-перше, потрібна адекватна інфраструктура з тією метою, щоб підтримувати економічну діяльність та життя самої громади.

По-друге, до визначальних чинників, які суттєво впливають на формування здорової економіки сільської громади, належать такі: нові підприємницькі

починання, доступ громад до багатоканального фінансування, підвищення ефективності нинішнього сільськогосподарського виробництва, а також створення громадою нових промислових підприємств.

По-третє, продумана суспільна політика держави може й повинна допомогти сільським районам стати економічно конкурентоздатними зі справедливою соціальною позицією та непохитними принципами екологічної відповідальності.

По-четверте, надання послуг у сільських громадах дає можливість повноцінно функціонувати місцевій економіці та соціальній системі, при цьому підтримуючи високий рівень зайнятості сільського населення та якість життя сільських жителів.

Однак необхідно звернути увагу, що розвиток у сільських громадах залежить від таких менш помітних, але при цьому не менш значущих його п'яти компонентів, зокрема: власності громади, місцевого лідерства, колективних дій, усвідомлення можливостей та мотивації. Як свідчить досвід, справжній успішний розвиток сільської громади, що супроводжується зайнятістю селян та добре розвиненою інфраструктурою, часто виявляється на рівні змін у ставленні людей, зокрема в їхньому інакшому баченні нагальних проблем села, в суттєвому покращенні соціальних мереж, в мобілізації наявних знань та використанні активів громади новими способами й методами.

Ці так звані менш значущі аспекти життя сільських громад є одночасно їхніми й засобами, й цілями розвитку. Адже до процесу розвитку сільської громади, в основному, належить процес – серія рішень і дій, які покращують не лише економічний стан громади, а й утверджують її функціональну силу. Саме завдяки своїм колективним діям, участі та контактам сільська громада набуває нового життя: стає активнішою та діяльнішою, організаційно більш згуртованою, здатною ініціювати нові зміни, з більш дієвими мережами та високопрофесійними знаннями, розвиненим лідерством та високим рівнем ентузіазму.

Спираючись на низку наукових досліджень [10 – 12], на наш погляд, можливо виокремити три основні змістовні блоки суспільної політики щодо розвитку села за допомогою сільських громад: політико-правові, соціально-економічні та соціокультурні. Ці ознаки й визначатимуть зміст сільського розвитку шляхом утворення громад, даючи можливість виокремити в процесі цього розвитку відповідні політико-правові, соціально-економічні та соціокультурні складники, кожен з яких зумовлений різними чинниками, аналіз яких і дозволяє підібрати необхідні підходи до розвитку села за допомогою сільських громад. Зупинимося далі на цих питаннях саме з погляду названих вище блоків.

Політико-правові ознаки сільського розвитку на базі громад свідчать про здатність у межах певної політичної системи та чинного правового поля виконувати самоврядну функцію, тобто формувати та реалізовувати управлінські впливи на певні сільські явища й процеси для вирішення питань місцевого значення загалом. Ключовими ознаками в межах цього блоку, на нашу думку, є політична правосуб'єктність сільської територіальної громади та її соціально-політична активність. Перша з наведених ознак формується під впливом зовнішніх чинників, а друга – внутрішніх. Для розвитку села за допомогою громад в межах цього складника потрібна, перш за все, оптимізація повноважень місцевого

самоврядування в національній системі публічного управління загалом; по-друге, сільська територіальна громада вже в системі місцевого самоврядування в Україні має набути не формальної, а реальної суб'єктності; по-третє, сама сільська територіальна громада має бути активною в реалізації своїх самоврядних повноважень, суворо дотримуючись при цьому чинних правових основ. Запорукою розвитку громади в цьому напрямі, з одного боку, мають бути реальні кроки суспільної політики держави щодо покращення інформаційного, правового та організаційного забезпечення діяльності територіальної громади, а з іншого (і це, можливо, є більш вагомим чинником) – внутрішнє прагнення сільської громади отримувати таку підтримку та безпосередньо брати участь у самоврядних процесах.

Соціально-економічні ознаки розвитку села за допомогою громад свідчать про здатність у межах певної соціально-економічної системи забезпечувати власну життєдіяльність, впливаючи при цьому на явища та процеси, які зумовлюють та забезпечують виробництво, розподіл, обмін та споживання економічного продукту. Основними ознаками тут варто назвати: економічну правосуб'єктність сільської територіальної громади; сільську територію (території), на яку може поширюватися управлінський вплив сільської (сільських) територіальної громади (зокрема, в межах реалізації Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” [13]); соціальний склад та економічну активність сільської громади (сільського населення); наявні та доступні для розпорядження сільською територіальною громадою природні, фінансові, матеріально-технічні й інші ресурси. Актуальними також є питання дотримання принципу справедливості щодо розподілу та споживання спільних благ. Цьому також мають сприяти вдосконалення інформаційного, правового та організаційного забезпечення безпосереднього процесу розвитку села за допомогою сільських громад. Управлінська діяльність сільської територіальної громади при цьому має поширюватися на всі етапи життєвого циклу муніципального економічного продукту: від створення колективних благ до контролю за їх використанням.

Соціокультурні ознаки розвитку села за допомогою сільських громад розкривають певні можливості в межах цієї системи завдяки цінностям, традиціям, нормам, правилам і звичаям, які безпосередньо склалися протягом віків, забезпечують впливи, спрямовані на досягнення: цілісності сільської територіальної громади як соціального утворення; узгодженої соціальної взаємодії між громадянами – членами сільської територіальної громади; прищеплення цих цінностей, традицій, норм, правил, звичаїв майбутнім поколінням. Розвиток села за допомогою сільських громад з цього погляду має спрямовуватися передусім на утвердження такої культури, де під впливом прийнятних для членів сільської громади цінностей, традицій, норм, правил, звичаїв кожен відчував би свою приналежність до цієї громади, був би здатен до активної взаємодії з іншими членами сільської територіальної громади з метою визначення, відстоювання та реалізації спільних інтересів завдяки використанню механізмів місцевого самоврядування. Для реалізації цього напрямку розвитку першочерговою є потреба ефективного інформаційного забезпечення процесу розвитку села за допомогою сільських громад (правове та організаційне забезпечення тут відіграє

значно меншу роль). При цьому слід наголосити, що власне соціокультурні ознаки та складники розвитку села за допомогою сільських громад значною мірою впливають на формування та реалізацію політико-правових і соціально-економічних напрямків діяльності, будучи дієвим внутрішнім чинником зазначеного розвитку.

Отже, гармонійний розвиток села за допомогою сільських громад може відбуватися за тих умов, коли громада набуватиме оптимальних характеристик суб'єктності в межах політико-правових, соціально-економічних та соціокультурних складників. При цьому як об'єкти впливу внутрішніх і зовнішніх чинників такого розвитку мають розглядатися окремі ознаки, керована зміна яких потребуватиме відповідного інформаційного, правового та організаційного забезпечення суспільної політики в Україні.

Розвиток села за допомогою сільських громад доцільно розглядати з погляду трьох основних блоків: політико-правового, соціально-економічного і соціокультурного. З огляду на це уможливлується розгляд складників зазначеного розвитку, зокрема політико-правового, що забезпечує легітимну основу суб'єктності сільської територіальної громади; соціально-економічного, що створює матеріальну основу життєдіяльності сільської територіальної громади; соціокультурного, що формує ідейно-ціннісну основу функціонування сільської територіальної громади як соціальної спільноти. Кожен зі складників зумовлений різними чинниками, аналіз яких і дає можливість виокремити необхідні підходи в створенні та реалізації суспільної політики щодо розвитку села за допомогою сільських громад в конкретних політичних, соціальних, економічних і культурних умовах.

Наскрізьною ознакою, властивою при цьому всім складникам, виявляється необхідність досягнення оптимального комунікативного рівня сільської територіальної громади, що впливає на ступінь розвитку таких її характеристик, як соціально-політична та економічна активність, активність локальних комунікацій і соціальної взаємодії членів сільської територіальної громади.

Результати проведеного в цій статті дослідження можуть мати подальший розвиток у напрямку деталізації складників, а також шляхів удосконалення суспільної політики щодо сільського розвитку на базі громад.

Література:

1. *Тертичка В.* Наука про суспільну політику : досвід становлення в Україні [Електронний ресурс] / В. Тертичка. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2010/2010-1/doc/2/02.pdf.
2. *Телешун С.* Публічна чи державна політика-вітчизняна дилема вибору / С. Телешун, С. Ситник, І. Рейтерович // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 10/2012. – № 4. – С. 185–196.
3. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/16025>.
4. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 17.06.2004 р. № 1807-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1807-15/print1390324595780240>.
5. *Саблук П.* Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 5. – С. 21–23.

6. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 02.05.1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print1394882263968161>.

7. Соціоекономічний розвиток сільського господарства і села: сучасний вимір / [О. М. Бородіна, І. В. Прокопа, В. В. Юрчишин та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України О. М. Бородіної ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 320 с.

8. *Бородіна О. М.* Аграрний розвиток і саморозвиток громад: модернізація через взаємну адаптацію (теоретико-методологічний аспект) / О. М. Бородіна, І. В. Прокопа // Економіка України. – 2014. – № 4. – С. 55–73.

9. *Lemann N.* The myth of community development / N. Lemann // New York Times Magazine. – 1994. – January 9.

10. *Батанов О. В.* Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики : монографія / О. В. Батанов. – К. : Юрид. думка, 2010. – 656 с.

11. *Шаров Ю. П.* Муніципальні послуги: шлях до високої якості: монографія / Ю. П. Шаров, Д. В. Сухінін. – Мелітополь : Вид. дім ММД, 2008. – 136 с.

12. *Шумляєва І. Д.* Функціональна характеристика діяльності територіальних громад / І. Д. Шумляєва // Аспекти публічного управління. – 2013. – № 2 (2). – С. 83–89.

13. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 05.02.2015 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19/print1390324595780240>.

14. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної, д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН І. В. Пролони ; НАН України ; Ін-т економ. та прогнозування. – К., 2010. – 376 с.

15. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : [монографія] / наук. ред. В. В. Борщевський ; НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 216 с.

Надійшла до редколегії 07.04.2015 р.

УДК 351.82

С. В. Майстро,

д.держ.упр., проф., професор кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, м. Харків

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто рівень фінансово-економічної безпеки України. Запропоновано напрями вдосконалення механізму державного управління фінансово-економічною безпекою України в сучасних умовах.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, механізм державного управління фінансово-економічною безпекою, макроекономічні показники.